

Kresne ali ivanjske pesmi belokranjskih kresníc.*)

(Zapisal Janko Barle.)

Ginejo prekrasne národne pesmi, stari, lepi običaji zapuščajo se zmerom bolj in pozabili bi se, da se še za časa ne zapišejo. Tudi belokranjsko kresovanje se opušča zmerom bolj, da, sedanja mladina se celó neredko sramuje kresovanja. Zato sem zapisal¹⁾ belokranjske kresne pesmi, da se na ta način otmó propasti.

Na kresni večer (23. rožnika) se zberó mlade deklice in gredó (navadno po štiri, po šest skupaj, čisto tudi po več) po vasi kresovat t. j. „popevat“ pred hiše kresne ali ivanjske pesmi. Pred kakimi dvajsetimi leti jih je spremljeval tudi po jeden mladenci, kateri je piskal na „svíralu“. Tudi sedaj jih jeden spremlja, da jih brani hudobnih fantalinov, kateri ž njimi čisto uganjajo kake burke. V nekaterih krajih n. pr. v Podzémlju, v Otóku, na Krasinci gredó kresovat précej, ko se zmračí, v drugih pa, n. pr. na Vranovičih, v Bogíni vasi naložé si kresnice (same) na kakem holmcu blizu vasi precéj velik ogenj, in pri tem ognju „popevajo“ kresne pesmi skoraj do polnoči, potem šele gredó kresovat. Nekdaj, ko je bilo kresovanje še bolj v navadi, bila je vsaki deklici ugodna dolžnost, da je šla kresovat. Na Omoti, v Stranski vasi (župnija Semič) so pozivale deklice svoje vrstnice, da bi šle kresovat, s to pesmico:

Hodi k nam na kres! Mare²⁾ leži ko gníla mrha,
Hrúška stoji súha od vrha Hodi k nam na kres!

Kresujejo navadno 16—20 let stare deklice, na Omóti pa so hodili pred desetimi leti pastirčki (moški in ženske) stari 10—12 let. Na Vranovičih (³⁾/₄ ure od Črnomlja oddaljeni vasi) so popevale kresnice kresne pesmi na predvečer sv. Petra in Pavla (28. rožnika). Pri vsaki hiši morajo kresnicam nekaj podariti (jajca, moke, masti, tudi kak krajcar); nabrane darove ali prodadó ali pa napravijo v nedeljo po Ivanjem veliko gostijo. Tu vsaka kresnica (posebno če jih je še več) nekaj priloži nabranim rečem, jedna donese od doma petelina, druga zavijačo (povitico); za nabrane denarje si kupijo nekaj vina, potem se pa gosté, prepevájé národne pesmi do trdega mraka. Pred nekimi leti, ko je bilo kresovanje še bolj v navadi, pozvale so kresnice tudi godce; potem se je pa na tej gostiji plesalo in pelo pozno v noč. Toliko o kresovanju in o kresnicah.

Kresne pesmi pojó povsodi jednoglasno in za vsako kitico pripevajo:

Daj Bóg, Marija
Daj dobro leto!

Najprej podajemo kresno pesem, katero so pepevali pred več kakor tridesetimi leti pastirčki na Omoti. Ta pesem se glasi tako-le:

¹⁾ Rokopis hranimo že več let, zaradi česar prosimo gospoda sotrudnika oproščenja.

²⁾ Ime deklice, katero so pozivale na kresovanje.

*) Glej: „Kresne pesmi“, katere je priobčil gospod I. Navratil. „Kres“ 1. 1886. „Kresne pesmi“, zapisal v Adlešičih I. Š. „Zvon“ I. 1887.

I. Omotska kresna pesem.

Hvaljen bodi Jezus Kristus!
Dober večer Bog vam dej!
Mi smo nócej malo spali,
Vaše pulje varovali.
Dejte, dejte štiri jejca,
Štiri jejca, žlico masti,
Žlico masti, košček špeha,
Košček špeha, šalco moki.
Če ne date vsega tega,
Č'mo vam zeti mlad'ga sinka,
Mlad'ga sinka za krsníka.
Č'mo ga peljat v zelen travnik,
Zelen travnik „podoravnik“¹⁾;
Č'mo mu splesti zelen krancelj,
Zelen krancelj „podorancelj“²⁾
Če ne date vsega tega,
Vaša hiša puna miša,
Vaša štala puna blata.

II. Gradaška kresna pesem.

Ta pesem je slična oni prvi metliški (od l. 1849.), ki je natisnjena v „Kresu“ 1886. Pojó jo v Gradcu in na Vranovičih tako:

Bog daj, Bog daj dobro večer,
Za večerkom bolje jutro!
Pojte rani peli³⁾ petelini,
Spavojajte, gospodare,
Gospodare, gospodinje,
Da b' veseli gori vstali,
Nas kresnice darovali,
Ser, pogačo, zavijačo,
Vedro vina, dva cekina.
Če nam ne bo vsega tega,
Č'mo vam zeti mlad'ga sinka,
Mlad'ga sinka za krsníka.
Č'mo ga peljat v zelen travnik,
Zelen travnik „pomoravnik“.
Č'mo mu splesti zelen krancelj,
Zelen krancelj „podorancelj“.
Č'mo se z njim pojigrati,
Kot ta mati s tem detétom,
Kod dekličí s pankelcami,
Kot golobček z golobico,
Kot ta prepel⁴⁾ s prepelico,
Kot ta koklja s piščeti,
Kot grlica z grlicami.
Mi se od vas potočimo⁵⁾
In vas Bogu izročimo.
Daj Bog, Marija, daj dobro leto!

(Dalje.)

¹⁾ in ²⁾ samo zaradi sloga. V Semiču pojó „podoravnik“, „podorancelj“, v Podzemlju „podmoravnik“, „pomorancelj“.

³⁾ Pél = pevec.

⁴⁾ Prepel = samec prepeliči.

⁵⁾ Potočiti = posloviti.

Odlikovanje „Dom in Svet“-a.

Naši naročniki in dragi prijatelji nam pač ne zamerijo, da jim naznanjamo to-le novico:

Nj. ces. in kr. Apostolsko Veličanstvo cesar Franc Jožef je z najvišjim odlokom z dné 3. rožnika t. l. blagovolil milostivo sprejeti predloženi VI. letnik „DOM in SVET“-a za c. in kr. družinsko fidejkomisno knjižnico.

Povod temu odloku sta bili najbolj v lanskem letniku natisnjeni sliki vojvoda Leopolda III. in vojvodinje Viride, dveh pre-slavnih prednikov naše cesarske rodbine.

Bili so še nedavno časi, ko so naš list celó pri naučnem ministerstvu tožili, da deluje za

nevarni panslavizem. A naši bralci dobro vedó, da gojimo, kolikor moremo, resnično avstrijsko domoljubje. Zato nas srčno veseli, da se je sedaj to priznalo na najvišjem mestu. S tem se je pa tudi pot za obrekovanje zaprla našim neprijateljem.

Veseli nas iz tega vzroka odlikovanje našega lista, veseli zaradi naših dobrih sodelavnikov, katerim bodi iskrena zahvala. Veseli nas pa tudi zaradi vseh Slovencev, saj ima tudi naša slovenska knjiga pot do milega nam vladarja; saj vidimo, da se naš svetli cesar raduje napredka naše slovenske knjige. Delujmo neutrudljivo, da se nam naša književnost čim dalje lepše razcvete Bogu v čast, v prosep mile slovenske domovine in v slavo velike naše skupne Avstrije!

Darovi za Marijanišče.

Gospod Ivan Nagode, dekanijski administrator	gld.	50.—
Neimenovan dobrotnik po gospodu Matiji Mraku, stolnem vikarju	„	100.—
Neimenovan dobrotnik po gospodu Janezu Bilcu, duhovniku	„	10.—
Po gospodu p. Kasianu Zemljaku v Nazaretu učenci	„	7.68
Med temi so darovali posebej:		
Francek, Micika in Malčica		
Turnšek po 1 krono.		

Gospod Frančišek Šotel, gimnazijec	gld.	1.—
Gospoda Franč. Zorman in M. Cuderman	„	2.—
Gospod Josip Pirš, posestnik	„	1.—
Gospa Marija Rožič za kapelo	„	1.—
Gospod Matija Vilar, posestnik	„	—90
Gospod dr. Frančišek Detela, gimn. ravnatelj	„	2.—
Gospod Frančišek Ceket, posestnik	„	1.80
Gospod Frančišek Marešič, župnik	„	10.—

Kresne ali ivanjske pesmi belokranjskih kresnič.

(Zapisal Janko Barlè.)

(Dalje.)

III. 2. Gradaška kresna pesem.

V Gradcu se poje še druga, slična 2. metliškej (od l. 1849.) samo da je daljša od one.

Oj Janez, oj Janez gospod in Šentjanž!

Oj svetiga Šentjanža
Krsnika božjega.
V puščavi je prebival
Let trideset in tri,
Njegova jed je bila
To prosto korenje,
Njegova pit je bila
Ta rosa juternja.
Če zjutraj je zamudil,
Je cel dan žejin bil

Njegova postelj bila
Ta trda škatica.
Odeja mu je bila
Zelena vejica.
Sosedo so mu bile
Nebeške zvezdice.
Njegova ljuba bila
Nebeška lunica.
Nato so pripeljali
To dete Jezusa
Oj krsti ti to dete
To dete majheno!
Kako bom Janez krstil
Ker nisem krščen sam?
Oj ti si Janez krščen
V telesu maternem.

Oj kak' sem Janez krščen,
 Ker botrov ne poznám?
 Tvoj boter je odonod,
 Kjer solnce gori gre,
 A botra pa odonod,
 Kjer solnce doli gre.
 Na to so priletela
 Bela golobca dva:
 Ta prvi je donesl
 Srebrno kantico;
 Ta drugi je donesl
 To belo rutico.
 Potém Janez krščuje
 To dete Jezusa:

V imen Boga Očeta,
 Sina, svet'ga Duhá.¹⁾

IV. Dobraviška kresna pesem.

Na Dobravicah (p. Podzemlju) pojó kresnice
 to pesemco:

Bog daj, Bog daj dober večer,
 Dragi kmetič moj!
 Mi smo nocoj malo spale,
 Tvojo njivo varovale.
 Daj Bog, Marija, daj dobro leto!²⁾
 Na njivi šenica rase
 Š'nica je jen zlahten tek,
 Nobene maše brane ni,
 Da šenice zraven ni.
 Daj Bog, Marija, daj dobro leto!
 Bog daj, Bog daj dober večer,
 Dragi vinorejč!
 Mi smo nocoj malo spale,
 Tvojo trto varovale.
 Daj Bog, Marija, daj dobro leto!
 V gorí tvoji trta rase,
 Trta je jen zlahten sad,
 Nobene maše brane ni,
 Da vinca zraven ni.
 Daj Bog, Marija, daj dobro leto.
 Bog daj, Bog daj dober večer,
 Dragi vrtar moj!
 Mi smo nocoj malo spale,
 Tvoje zel'sče varovale.
 Daj Bog, Marija, daj dobro leto!
 Na vrtu zelišče ti rase,

¹⁾ Ta pesem je zložena po legendi o svetem Janezu Krstniku. Sodeč po meri in po jeziku, ni se ta pesem rodila med Belimi Kranjci (tako misli tudi g. I. Navratil gl. Kres I. 1886. str. 357) marveč je priromala iz Gornje Kranjske (bodi si od Dolenjcev, Krajčinčanov ali Gorenjcev).

²⁾ Ta pesem se ne poje po onem napevu, kakor druge kresne pesmi; tudi: „Daj Bog, Marija, daj dobro leto!“ se ne pripeva za vsako kitico, ampak samo tamkaj, kjer je naznačeno. Napev te pesmi je jako lep.

Zel'sče je jen zlahten sad,
 Nobena jed okusna ni,
 Če zel'sča zraven ni.
 Bog daj, Marija, daj dobro leto!
 Bog daj, Bog daj dober večer,
 Dragi pastir moj!
 Mi smo nocoj malo spale
 Tvoje blago¹⁾ varovale.
 Daj Bog, Marija, daj dobro leto!
 Blago ti na polju pase,
 Blago je pohlevna stvar.
 Nobenega kosilca ni,
 Če goveje²⁾ zraven ni.
 Daj Bog, Marija, daj dobro leto!

V. Primoška kresna pesem.

Na Primostku (p. Podzemlju) pojó sledečo pesem:

Bog daj, Bog daj dober večer,
 Za večerkom bolje jutro!
 Gospodarji, gospodinje,
 Po hiši vam vsa družina!
 Pred vrati vam hladna senca,
 V hladni senci lepa pojstla.
 Z belo rjuho pregrnjena.
 Na nji leži lepo telo,
 Lepo telo, lepi Janez.³⁾
 Uz njega je drugo telo,
 Drugo telo, lepa Mare.⁴⁾
 Pred vrati oj so vam zrasla
 So vam zrasla dva hrastička;
 Niso vam to dva hrastička
 Neg' so vam to dva fantička;
 Lepi Janez⁵⁾ lepi Miko.⁶⁾
 Lepi Janez Boga moli,
 Da bi dal mu šteri voli,
 Da bi polje izorali,
 Izorali, razorali.
 Lepi Miko Boga moli,
 Da bi dal mu dosti čbela,
 Da bi senco razkrivale.
 Pred vrati oj, je vam zrasla
 Lepa, visoka konoplja.
 Ni konoplja, neg' devojka;
 Je devojčka, lepa Anče.⁷⁾
 Lepa Anče rože sadi.
 Hvala, hvala vaš'ga dara,
 S katerim ste nas darovali.
 Daroval vas Bog, Marija,
 Sveti Petar, ključar božji.

(Konec.)

¹⁾ Blágo znači na Belokranjskem in na Notranjskem goveja živina.

²⁾ Govéja = govedina.

³⁾ in ⁴⁾ Imeni gospodarja in gospodinje.

⁵⁾ in ⁶⁾ Imeni sinov.

⁷⁾ Ime hčerke.

Darovi za Marijanišče.

Gospod Martin Malenšek, župnik	gld.	10.—	Gospod Peter Urh, prošt itd.	gld.	10.—
" Francišek Marešič, župnik	"	10.—	" Matej Ropas, glasbar	"	3.—
" Francišek Boncelj, župnik	"	—50	" Ivan Navratil, ravnatelj pri		
" Jožef Meško, kapelan	"	1.—	najvišjem sodišču	"	5.—
" Lovro Juvančič, župnik	"	1.—	" Mihael Sajè, župnik	"	5.—
" Ivan Feltrin, vikar	"	—80	" Neimenovan dobrotnik po		
" Ivan Normali, kapelan	"	2.90	g. dr. I. Kreku	"	5.—
" Josip Furlani, župnik	"	1.—	" L. Schlamberger, kapelan	"	1.—
Čast. šolske sestre v Celju v imenu			" J. Žičkar, župnik v Vitanji	"	1.—
katol. podpornega društva ¹⁾ čisti			Gospdč. Filom. baronica Lazarini	"	5.—
dohodek igrokaza „Elizabeta“	"	100.—	Gospa Marija Blažon, posestnica	"	2.90
			Celjski tretjeredniki po g. p. Gre-		
			gorju Jeniču	"	50.—

¹⁾ Četudi je katol. podporno društvo v Celju, ki vzdržuje slovensko dekliško šolo v Celju, samo jako potrebno podpore, vendar nam je podelilo — kot dar vdove — svoj velikodušni dar. Ker namerja imenovano društvo razširiti svojo lepo šolo, priredilo je loterijo s srečkami po 1 gld. Tudi upravništvo „Dom in Svet“-a ima te srečke za razdajanje in jih po tej poti v korist vrlemu celjskemu društvu priporoča naitopleje. Celjska slovenska dekliška šola je za Celje neizrekljivega pomena, zato naj Slovenci tudi izven Štajerske pridejo celjskemu društvu na pomoč.

Kakor je stanovitna dobrotelnost naših priateljcev, tako je stanovitna in iskrena tudi naša zahvala. Prav sedaj med popraviljanjem zavoda se vidi, kako je poškodovan na vseh straneh. Povračilo dobrotnikom so hvaležna srca naše sirotne dece.

Vodstvo Marijanišča.

Kresne ali ivanjske pesmi belokranjskih kresnic.

(Zapisal Janko Barlè.)

(Konec.)

VI. Podzemeljska kresna pesem.

V Podzémlju, Otoku, Grmu, Zemlju pojó pa kresnice takó:

Bog daj, Bog daj dobro večer,
Za večerkom bolje jutro!
Mi smo nocej malo spale.
Vaš'ga polja varovale.
Pri vas lepo pometeno,
Pómeteno, rázmeteno.
Pómela je lepa Mare ¹⁾,
Rázmela je lepa Bare. ²⁾
Pred vrati vam jabka zrasla,
Pod njo vam je hladna senca.
V hladni senci posteljica.
Dajte, dajte, ne štentajte.
Nas kresnice darovajte:
Péhar moke, jajca v róke!
Če ne date vsega tega,
Vsega tega, gotovega,
Č'mo vam zeti mlad'ga sinka,
Mlad'ga sinka za krsníka.
Č'mo ga peljat v zelen travnik,
Zelen travnik „pomorovnik“;
Č'mo mu splesti zelen krancelj,
Zelen krancelj „pomorancelj“.
Fala, fala na tom daru,
S katerim ste nas darovali.

Daróval vas Bog, Marija,
Bog, Marija, sveti Ivan.
Mi se od vas potočimo
In vas Bógu izročimo,
Bógu, Bógu in Mariji.

VII. Borštanska kresna pesem.

(Boršt, vas četrt ure od Podzemlja.) Začne se tako-le:

Daj Bog, Marija, jen dober večer,
Za večerkom bolje jutro!
Mi smo nocoj malo spale,
Vaš'ga polja varovale.
Bolj vaš'éga, neg' svoj'éga.
Pri vas lepo pometeno
Pómela je lepa Anče
Pómela je, razmela je.
Zrasel vam je mladi junak,
Mladi junak, lepi fantič;
Treba ga je oženiti
Z jenom mladom devojčicom.
Z lepo, tanko in visoko,
Z lepo, belo in ruméno.
Dajte, dajte, našo pravdo,
Dajte, dajte, ne štentajte!
Če ne daste naše pravde,
Zet vam čemo mlad'ga sinka itd.

¹⁾ in ²⁾ Imeni hčérá.

Nastavek in konec je kakor pri Podzemeljski.